

• Գ. Բ. Ա. Խ. Օ. Ս. Ա. Կ. Ա. Ն. •

AVETIK ISAHAKJIAN, Abulalá al Maarri, Praha, 1966.

Աւետիք Իսահակեանի «Արու Լալա Մա-
հարի»-ն երկրորդ անգամ է որ չեխերէնի
կը թարգմանուի: Առաջինը լոյս տեսած
էր ճիշտ քսան տարի առաջ, հիթիթարան
Պրոֆ. Նշան Մարտիրոսեանի աշխատա-
սիրութեամբ:

Ներկայ թարգմանութիւնը կատարուած
է բնագրէն՝ հայ մշակութի սիրահար ու
հայագէտ Ludmila Motalová-ի կողմէ:
Իսկ զբաղան զգեստաւորումը տուած է
չեխ անուանի բանաստեղծ Vladimir Ho-
lan: Հատորը զարգարուած է Joseph
Liesler-ի պատրաստած տասներկու դեր-
երապաշտ դժանկարներով:

Երեք չեխ համբաւաւոր արուեստագէտ-
ներ, ուրեմն, միացած են, ամէն տեսա-
կէտով շքեղ հատորիկ մը լոյս ընծայե-
լու: Ընտիր թուղթ, որակաւոր տպագրու-
թիւն, զեղարուեստական էջաւորում, ա-
ռինքնող ու զունատիպ կողք, ներահա-
սակ կազմ՝ կու դան արտայայտել չեխ
ժողովուրդի մեծ դնահատանքը Ղազա-
րապատի անդուգական մեր երգիչին հան-
դէպ:

Գրքին 73-94 վերջին էջերը կը դրաւեն
ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը եւ
վերլուծում Իսահակեանի յիշեալ գործին
մասին, ստորագրութեամբ Լուդմիլա Մո-
տալովայի:

Իսահակեանի այս գործը, համաշխար-
հային իր նկարագրով, շատ կանուխէն
գուրս ելած է մեր սեփական սահմաննե-
րէն, եւ առարկայ դարձած է միլիոնաւոր
ժողովուրդներու դնահատանքին:

«Արու Լալա Մահարի»-ն, տարիներու
ընթացքին, թարգմանուած է բազմաթիւ
լեզուներու: զերմաներէն (1919), սպա-
ներէն եւ էսփերանթոյ (1929), վրացերէն
(1936), արաբերէն (1940), ազերայէճա-
ներէն (1946), ֆրանսերէն (1952), ռու-

սերէն (1955, երկրորդ անգամ), անգլիե-
րէն (1958): Երկու անգամ ալ չեխերէն
(1946, 1966):

Ներկայ թարգմանութեան մէջ, ուղտա-
ղնաց «Սուրատ»-ներու երկա՛ր տողերը
կտրուած են երկուքի, եւ զոյգ տողերու
զիմաց՝ դարձած են քառատող տուներ:
Ամէն զոյգ տողերէն կը կախուին ճոխ
յանդեր, կարծես յիշեցնելով Արու-Լալա-
յի կարաւանին բնագրային զօղանջում-
ները:

Կարծէր չեխերէն սորվել՝ ճաշակելու
համար այս թարգմանութեան ամբողջ
զեղեցկութիւնը:

Յարգելի թարգմանիչը, աղնուօրէն, օ-
րինակ մը ուղարկած է Ս. Ղազար, յար-
զանքի արտայայտութեան մը կցելով իր
ստորագրութիւնը, ամբողջ հայերէն,
նոյնիսկ թուականին յիշատակումը եւ
տեղանունը:

Իսկապէս յուզիչ է, մեղի համար, այդ
ընծայականը. ու փոխադարձ կը յայտ-
նենք մեր խորին դնահատանքի ու շնոր-
հակալութեան զգացումները, յանուն բո-
լոր Հայութեան:

Հայ եւ չեխ զբաղան փոխադարձ ջերմ
յարարերութիւններու օղակն է այս զըր-
քոյիկը. իսկ այն բաղձաթիւ թարգմանու-
թիւնները՝ որոնք այս օրերուս, ինչպէս
կ'իմանանք, կը կատարուին Փրակայի
մէջ, Արովեանէն, Շիրվանդադէն, Ա-
նանեանէն ու Քոչարէն, պիտի դան աւե-
լի մօտէն ծանօթացնելու մեր վէրքերն ու
երգերը՝ չեխ ժողովուրդին, որ արդէն
կարդացած է Չարենց ու Քուչակ, Թու-
մանեան եւ Վարուժան, շնորհիւ ժիր
ջանքերուն Փրակայի համալսարանի հա-
յադիտութեան ամպրոնի հիմնադրի
Պրոֆ. Եղիշէկայի:

Մեր սրտազին ողջոյնը կ'ուղղենք, այս
առիթով, անմահ Հրոյնի յաջորդող բո-
լոր չեխ հայագէտներուն, ակնկալու-
թեամբ նորանոր նուաճումներու՝ մշա-
կութային փոխ-յարարերութիւններու զը-
ծով:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԵՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Յ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ, Մարդը եւ նրա կեր-
պարը գրականութեան մէջ: Միտք
հրատկչ., Երեւան, 1966, էջ 514:

Վերջին ժամանակներու իմաստասիրա-
կան ու զբաղան-քննադատական նուա-
ճումներէն մէկն է, «Մարդ էակին» ու
մշակութային-զեղարուեստական արտա-
դրութիւններու միջեւ զոյգութիւն ունեցող
փոխադարձ յարարերութիւնները մատ-
նանշել:

Ջեռնարկ մը, որ կ'ուղէ «Մարդու» դա-
նադան կարողութիւններու արտադրու-
թիւնները ուսումնասիրելով, զեռ աւելի
ճանչնալ, զեռ աւելի խորանալ «Մարդ
գոյութեան» իրականութեան մէջ: Այս
«Մարդը» որ ենք «ես» ու «դու», ունե-
ցած է զանազան որակումներ. որակում-
ներ, որոնցմէ ոմանք կ'ուղեն սահմանել
«Մարդ գոյութիւնը», մինչ ուրիշներ ի-
րենց բացատրութիւններով մեղի միմի-
այն կ'ուղեն ցոյց տալ «Մարդ գոյու-
թեան» խորհրդաւորութիւնը: Այսպէս
հին ժամանակներու մէջ Արիստոտէլ սահ-
մանած էր «մարդը» իրբեւ «քաղաքական
կենդանի» (πολιτικόν ζῷον), եւ մեր
ժամանակներու բնագէտ-իմաստասէր Ա.
Քարբէլը կը ներկայացնէ մեղի մարդը ի-
րբեւ «Այս անձանթ» (l'homme, cet in-
connu):

Բնութեան այս ամենահետաքրքրական
գոյութեան, այսինքն մարդուն, պատմու-
թիւնը լի է խորհրդաւորութիւններով եւ
միաժամանակ շտեմարան մըն է նորու-
թիւններու. ողբերգական ու դառն եղած
է շատ անգամ անոր կեանքի պայքարը,
բայց միաժամանակ իր հերոսական նուա-
ճումներով ու կատարած յառաջնորդա-
ցումներով դարձած է ճեւով մը, ճշմար-
տութեան յայտնութեան որրանը:

Հարկ է միշտ աչքի առնել ունենալ մեր
անցեալը. մարդը շարունակեալ ներկայ
մըն է, որ կը կրէ իր անցեալը եւ կը բաց-
ուի դէպի ապագան:

Այս տեսակէտով դնահատելի եւ հետա-
քրքրական աշխատութիւն մը կը ներկա-
յացնէ մեղի Յ. Մամիկոնեան իր «Մարդը

Եւ նրա կերպարը գրականութեան մէջ»
խորագիրը կրող պատկանելի հատորով:

Հեղինակին նպատակն է՝ այս հատորով
«զիտել մարդու անցած ու անցնելիք այդ
երկարածիկ ուղին, նախնադարեան տոհ-
մատիրական հասարակութիւնից մինչեւ
ապագայ կոմունիստական հասարակու-
թիւն, ցոյց տալ հասարակական դաբդաց-
ման ամէն մի աստիճանում նրա անհա-
տականութեան զլիաւոր առանձնայատ-
կութիւնները եւ զուղահեռարար պարզել,
թէ այդ բոլորը ինչպէս են ընկալուել,
զիտակցուել Փոլկլորի, զբաղանութեան,
փիլիսոփայական-էսթետիկական տեսու-
թիւնների մէջ...» (էջ 4-5):

Յարգոյ հեղինակին ծրագրի ընդար-
ձակութիւնը զուցէ պահ մը շփոթութեան
մատնէ՝ տեղեակ եւ ընթերցող հասարա-
կութիւնը: Նման նիւթ մը կը կարօտի
շատ մը հատորներու, պիտի ըսեն ան-
շուշտ անոնք:

Մեր հեղինակին, սակայն, օգնութեան
կը հասնի Յ. Էնգելս իր յայտնի խոր-
հուրդով, թէ հարկ չկայ նման ուսում-
նասիրութեան մը մէջ մանրամասնօրէն
ներկայացնել պատմական ամէն տուեալ.
բաւ է, իւրաքանչիւր պատմական յառաջ-
նորդացումի զարգացումին զլիաւոր հան-
դըրուանները նկատի առնել, եւ անոնց
հիման վրայ կատարել հարկ եղած ան-
զըրարձութիւնները: Այս տեսակէտով,
Պր. Մամիկոնեան մեղի տուած է բաւա-
կան կատարեալ համադրութիւն մը՝ զբա-
կան միջազգային եւ հայկական երեւոյթ-
ներուն, յայտնուած զբաղան զարգացնելու
ճոխ ներկայացումով:

Ինչպէս զրքին խորագիրը ցոյց կու
տայ, հեղինակին նպատակն է զիտել,
ուսումնասիրել թէ «մարդ» ի՛նչ երե-
ւոյթներով յայտնուած է զբաղանութեան
մէջ: Հետեւաբար ուսումնասիրութիւնը
առաջնորդող զլիաւոր թելը պէտք է ըլ-
լայ զբաղան: Այսօր, սակայն, զբաղա-
նութիւն ըսելով՝ մենք միատեսակ իրա-
կանութիւն մը չենք ըմբռնել: Գրականու-
թիւնը այսօր իր մէջ կը պարունակէ շատ
մը յարակից տարրեր, տարրեր՝ որոնք ի-

մաստասիրական էն կ'անցնին դէպի ընկերայինը, քաղաքական էն դէպի առօրեայ միապաշարութիւնը կեանքին: Մեր հեղինակն ալ, գիտակից այս բոլորին, կ'ուզէ ուսումնասիրել մարդը դրականութեան մէջ, իր յարակից բոլոր արտայայտութիւններով:

Յ. Մամիկոնեան, ընդունելէ ետք ինքնալի վերը յիշուած խորհուրդը, կ'իւրացնէ նաեւ Կ. Մարքսի նշած այդ երբեակ յառաջխաղացումի պատկերը: Մարքսի համաձայն, մարդկութեան յառաջխաղացումը տեղի կ'ունենայ, իրարու անհրաժեշտօրէն յաջորդող երեք խաւերով կամ աստիճաններով, որոնք, մեր հեղինակին բառերով, հետեւեալներն են.

ա. — Նախակապիտալիստական դարաշրջան

բ. — Բուրժուական դարաշրջան

գ. — Կոմունիստական հասարակութիւն

Գրախօսականի վերապահումն այս սիւնակին մէջ, դժուար է անդրադառնալ այս բոլորին մասին առանձին առանձին: Սակայն, մեր կարծիքով, Մամիկոնեան, այս երբեակ յառաջխաղացումին ենթարկելով դրական արտադրութիւններու վերլուծումը, տուած է իր աշխատութեան նուազ առարկայական հանդամանք մը: Մարքսի, հասարակական յառաջխաղացումի նշած այս երեք աստիճանաւորումը՝ վիճելի է եւ կամայական կը թուի՝ շատ մը իմաստասէրներու համար, որոնք կը պաշտպանեն, հակառակ Մարքսի, բուրժուական նախնականութիւնը, արդիւնքին ու գործին նկատմամբ: Պարզ բառերով նախ մարդկային բնութիւն, եւ ասոր մարդկային գործունէութիւն. գործը կը յաջորդէ բնութեան, եւ ոչ թէ հակառակը: Հետեւաբար, մեր կարծիքով, աւելի լաւ պիտի ըլլար որ Մարքսի այդ տեսակէտը հոս մուտք չգործէր, եւ այն ատեն՝ Մամիկոնեանի ձեռնարկած այս արժեքաւոր աշխատանքը դեռ աւելի կայունութիւն ու կարեւորութիւն պիտի ստանար:

Ընդհանուր մէկ ակնարկով ներկայացնելէ ետք՝ հեղինակին նպատակն ու ձե-

ւը ուսումնասիրութեան, դեռ աւելի մանրամասնելով, նկատել կու տանք, թէ հեղինակին փնտռութիւնը զլրատող առարկան է ցոյց տալ «մարդուն» անհատական եւ հասարակական զարգացումին պատմութիւնը, ինչ որ հեղինակը կը կոչէ նաեւ Տիպականի եւ անհատականի յարաբերութիւն: Եւ որովհետեւ, ինչպէս վերը նկատել տուինք, Մարքսի համաձայն՝ հասարակական զարգացումը կ'անցնի անհրաժեշտօրէն երեք հանդիմաններէ կամ աստիճաններէ, այսպէս ալ «մարդուն» անհատական զարգացումն ալ, հետեւելով հասարակականին, ինքն ալ իր կարգին՝ կ'անցնի անհրաժեշտօրէն այդ երեք աստիճաններէն. եւ հասարակական զարգացման երեք այդ ձեւերը կը դառնան մարդուն անհատականութեան զարգացումին երեք տարբեր աստիճանները: Այսպէս, մարդուն անհատական կեանքը կ'ենթարկուի ամբողջապէս հասարակական կեանքի թաւալումին ու յառաջխաղացումին:

Այս ուսումնասիրութեան հիմ կազմող կարեւոր նկատողութիւններէն ետք, որոնք բաւականաչափ կերպով կը դրադենք մեր միտքը՝ զիրքի գրեթէ առաջին 60 էջերու ընթացքին, յարդոյ հեղինակը կ'անցնի ցոյց տալու թէ ինչ եղած է «մարդուն» անհատականութեան զլրատող առանձնայատկութիւնները, հասարակական զարգացումի իւրաքանչիւր աստիճանին:

Իրեն համաձայն, հասարակական զարգացումի իւրաքանչիւր հանդիման՝ նոր նուաճում մըն է, նոր յաղթանակ մը, որ «մարդը» կը կատարէ, իր դարաւոր արտօրէն վերադառնալով դէպի իր սեփական գոյութիւնը, դէպի ինքզինքը. եւ մէջբերելով Մարքսի խօսքերը, կը յայտարարէ՝ թէ «Մարդը» կը դառնէ ինքզինքը, եւ կամ աւելի շիտակ՝ պիտի դառնէ ինքզինքը, հասարակական զարգացումի երրորդ աստիճանին, այսինքն կոմունիստական վերջնական դարաշրջանին, (համ. էջ 63), եւ որ կը յատկանշուի իբրեւ մարդկային գիտակցութեան կատարելութեան վերջին հանդիմանը:

Այս տեսանկիւնով եւ մեթոտով, հեղինակը աչքէ կ'անցընէ միջադրային դրականութեան բոլոր ցայտուն հարստութիւնները, սկսելով յունական-հոմերական դուրս գործոցներէն, մինչեւ վերջին ժամանակներու բանաստեղծները եւ վիպագիրները: Այս միջադրային ընդհանուր համայնապատկերէն դուրս չէ ձգած հայ դրականութիւնն ու մշակութային արտադրութիւնը. սկսեալ մեր հինգերորդ դարու հեղինակներէն, յատկապէս կ'ուսումնասիրուին Դաւիթ Անյաղթը, Եղիշէն ու Խորենացին. անոնց յաջորդող հայ աչքառու եւ միանգամայն, յաճախ շատերէ անտեսուած, կարգ մը հեղինակներու գործերու մասին՝ կու տայ մեզի բաւականաչափ խնամուած ուսումնասիրութիւն մը:

Այս մասերուն մէջ, Մամիկոնեան ցոյց կու տայ ընդարձակ հմտութիւն՝ միջադրային դրական դեղարուեստական ու փիլիսոփայական գործերու: Հոն յայտնուած կարծիքները, սակայն, ամէն անգամ չեն գոհացներ ընթերցողը. քիչ մը չափազանցօրէն կը շեշտուի «տնտեսականէն» (économie) դէպի դրականութիւն անցընելը: Ընդհանրապէս, մենք այսօր կրնանք որոշել՝ թէ ինչ ձեւի ու տեսակի արուեստ եւ դրականութիւն կրնայ մշակուիլ տուեալ ընկերութեան մը մէջ, եւ թէ որոնք անկարելի են. սակայն, չենք կրնար նախատեսել թէ իսկապէս այս ինչ տեսակի արուեստն ու դրականութիւն գոյութիւն պիտի ունենան՝ թէ ոչ: Տնտեսական պայմանները որոշ կերպով կրնան բացատրութիւն մը տալ մեզի՝ նոյն ժամանակի արուեստի մասին. սակայն, չենք կրնար տնտեսական պայմանները նկատել իբր մայր պատճառը արուեստի մը ծնունդին: Հիմնուելով միմիայն տնտեսական պայմաններէ վրայ, մարքսիստ դրադէտներ տուած են մեզի երկու իրարու հակառակ մեկնութիւններ Շէյքսպիրի մասին. այսպէս John Maynard Keynes¹ կը կարծէ թէ նոյն ժամանակներու տնտեսական վիճակի վերելքին արդիւնք ըլլայ Շէյքսպիրը. մինչ Lunacharsky² բոլորովին հա-

կառակ եզրակացութեան կը հասնի, ըսելով թէ Շէյքսպիրի ողբերգական աշխարհը տրամաբանական մէկ ծնունդն է այն աւատական աղնուականութեան, որ Եղիսարեթեան շրջանին կորսնցուցած էր իր նախկին ազդեցութիւնը: Այս տեսակէտով Մարքս եւ Էնգելս ալ չափազանց խիստ չեն գտնուած. «քաղաքական զարգացումը, կը գրեն անոնք, — իրաւականը, իմաստասիրականը, կրօնականը, դրականը, դեղարուեստականը եւն. — հիմնուած է տնտեսական զարգացումին վրայ. սակայն, բոլորն ալ փոխադարձաբար եւ յատուկ կերպով կ'ազդեն իրարու վրայ եւ տնտեսական խարխալին վրայ»³:

Որքան որ այս մարդին մէջ տարբեր են մեր կարծիքները, սակայն միշտ գովելի կը մնայ յարդոյ Մամիկոնեանի այս գործը, որ իր տեսակին մէջ՝ առաջինն է հայ դրականութեան համար: Միջադրային պահանջներով պատրաստուած այս հատորը, իր ընդարձակ ու ծաւալուն ուսումնասիրութիւններով, կրնանք նկատել նոր նուաճում մը հայ դրական ասպարէզէն ներս: Մինչեւ այսօր գոհացած էինք սեղմ ու ամփոփ չրջանակի մէջ ներկայացնել մեր հեղինակները: Մամիկոնեան յաջողած է կատարել ուշադրաւ համադրութիւն մը, որ արժանի է գովասանքի ու գնահատանքի: Կարծիքներու տարբերութիւնը շատ անգամ կու դան տեսանկիւններու զանազանութիւններէն, որոնք, սակայն, չեն դատապարտուած միայն յաւան իրենց պատեանէն ներս: Մենք վստահ ենք որ Արուեստը ճշմարտութեան ցորացումն է. հարկ է որ փոխադարձ

1. JOHN MAYNARD KEYES, «A Treatise on Money», New York, 1930, vol. II, p. 54. համ. RENÉ WELLEK, AUSTIN WARREN, «Theory of literature», New York, Harcourt 1963, խոլ. Թարգմ. Teoria della letteratura, Il Mulino, Bologna 1956, էջ 139:

2. Անտ, էջ 140:

3. MARX-ENGELS, «Selected works», vol. I, p. 391, մէջբերուած René Wellek - Austin Warren, անդ, էջ 140, ծանօթ. 2:

կարծիքներու փոխանակութեամբ՝ աւելի մանրամասնութիւն ու յստակութիւն ճշմարիտ արուեստի մը ուսումնասիրութեան սկզբունքները:

Կրնանք վստահ կերպով հաստատել թէ Յ. Մամիկոնեանի այս գործը մեծապէս պիտի նպաստէ հայ դրական անդամաւորին: Նման մեծի գործի մը դիմաց, եւ մանաւանդ նման դարգացած ու հմուտ վարպետի մը, մենք չունինք յաւակնութիւնը բան մը աւելի ըսելու: Մեր յայտնած կարծիքները փոքրիկ անդրադարձութիւններ են միայն, եւ դրախօսականի հանդամանքը թոյլ չի տար մեզի յարգելի հեղինակին տեսակէտները ամբողջապէս ու մանրամասնօրէն ներկայացնելու, քանի որ ամէն դարաշրջանի մասին ունի հեղինակաւոր կարծիքներ ու դատումներ:

Կը յանձնարարենք այս հատորը հայ դրականագէտներու եւ գեղագէտներու ունեւորութեան:

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵՐԵՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՆԻՆ ՄԵԻԹԱՐԵԱՆՅ Ի ՎԵՆԵՏԻԱ, հատոր Գ.: Կազմեցին Հ. Բարսեղ եւ Հ. Գրիգոր Սարգիսեան: Թղթակազմ, քառածալ, 16 էջ եւ 728 ճիւղ: Ս. Ղազար, 1966: Հայկական Մատենաշար՝ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան:

Վենետիկի Միթիթարեան ձեռագրաց ճոխ եւ կարեւոր հաւաքածոյին տպագրուող գրքերուն այս երրորդ հատորը կը պարունակէ լոկ Մաշտոց-Գիրք Ձեռնագրութեանց ձեռագիրները, որով մինչեւ այժմ հրատարակուած երեք գրքերով՝ կ'ունենանք այդ մատենագրական 456 ձեռագիրներուն մանրամասն նը-

կարագրութիւնը: Դեռ անդին կը մընան 1750ի չափ ձեռագիրներ, որոնց տպագրութեան ցուցակը չունինք:

Հրատարակուած այս գրքակով կ'ունենանք Ս. Ղազարի հաւաքման Մաշտոց եւ Գիրք Ձեռնագրութեանց թիւով 137 ձեռագիրները, մաքուր տպագրութեամբ կատարուած, ընտիր թուղթի վրայ: Միայն 26 հատ ԺԸ-ԺԹ դարու ձեռագիրներ են, եւ անոնցմէ ալ միայն երկու ձեռագիր 1800ական թուականներու սկիզբէն. մընացածները բոլորն ալ շատ աւելի հին տարեթիւերու գրչութիւններ են:

Հաւաքման հնագոյն Մաշտոցը ցուցակիս առաջին Մաշտոցն է (թիւ 320), որուն նշանակուած է Թ. կամ Ժ. դար: Ուրեմն, մեր հնագոյն Մաշտոցը կրնանք նկատել այս ձեռագիրը, որ արդարեւ կրնայ Թ. դարէն ըլլալու չափ հին ըլլալ: Թիւ 373 շահեկան Մաշտոց մըն է, 1548ին գրուած, արծաթապատ, կրկնադիր, Յովսէփ Սեբաստացիէ, ծանօթ տպագրաց եւ մանրանկարիչ:

Ցուցակագրութիւնը կատարուած է հարկ եղած մանրամասնութեամբ, նախորդ երկու հատորներուն ուղղութեան համաձայն:

Հատորը կ'աւարտի տեղանուններու եւ անձնանուններու ցանկերով, որ ունի է կարճ ձեռագիրներուն հնութեան եւայլն ցանկերը:

Շատ ու շատ շնորհակալ ենք Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան, որ այս կարեւոր ցուցակին տպագրութեան ծախքերը հոգալով՝ բանասիրութեան տրամադրեց այլապէս դժուար հասանելի այս Մաշտոցները: Շնորհակալ ենք նաեւ Ս. Ղազարի տպարանին եւ վանքի Հայրերուն, որոնք խնամքով վերատեսած են վաստակաւոր զոյգ հեղինակներուն ձեռագիրները եւ ամէն ջանք թափած՝ միօրինակութեան եւ ճշտութեան:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՅԱԾ ԵՆՔ

ԽՈՇԱՅԵԱՆ ՆՇԱՆ. - Տեսայ Հայաստանը: Պէյրուս, տպ. Սեւան, 1965, էջ 200:

ՆԱՌՈՒԿԵԱՆ Ա. - Թուղթ առ Երեւան, Գրգ. տպ.: Պէյրուս, 1964, էջ 59:

ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՏՈՔԹ. Գ. Կ. - Վերջին Բագունին (Պատմական վէպ): Փարիզ, տպ. Արաքս, 1966, էջ 463:

ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ ՎԵՐ. Յ. - Մեր աշխարհէն: Պէյրուս, 1966, էջ 61:

ՂԱԶԱՐԵԱՆ ՍԱՐԳԻՍ. - Եղեռնի հետքերով: Պէյրուս, տպ. Սեւան, 1965, էջ 174:

ՂԱԶԱՐԵԱՆ ՍԱՐԳԻՍ. - Հայկական փոքր դադութներ. Աղէզ, Աֆրիկ, Ար-Փոփոք: Պէյրուս, Սեւան հրատ., 1965, էջ 262:

ՄԻՍԻՔԵԱՆ ՍՏԵՓԱՆ. - Ես Տէր-Չորի դժոխքէն փախած եմ: Փարիզ, տպ. «Յատաճ», 1965, էջ 124 (փոքրագիր):

ՆՈՐՈՒՆԻ Յ. - Նամակ Ամերիկահայ բարեկամիս: Պէյրուս, 1966, էջ 63:

ՆՈՐՈՒՆԻ Յ. - Երջանկութեան ճամբան (Թատերախաղ 5 արար): Պէյրուս, տպ. Տօնիկեան, 1966, էջ 47:

ՇԻՐԱԶ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ. - Հայոց Դանթէականը (Հայ կոտորածների յաւերժատուներ): Պէյրուս, տպ. Սեւան, 1965, էջ 79:

ՇԻՐԱԿԵԱՆ ԱՐՇԱԽԻՐ. - Կտակն էր նահատակներուն: Պէյրուս, տպ. Անթիլիաս, 1965, էջ 344:

ԶՈՐԱՅԵԱՆ ԼԵՒՈՆ. - Կուսակցութիւններ: Պէյրուս, տպ. Մշակ, 1965, էջ 308:

ԶՈՐԱՅԵԱՆ ՎԵՐ. ՏԻՄՈԹԷՈՍ. - Դրախտ, դժոխք: Պէյրուս, 1966, էջ 96:

ՊԱՐՊԻ ՀԱՆՐԻ. - Սարսափի երկրին մէջ: Պէյրուս, 1965, էջ 144:

ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ ԵՐՈՒՄԵՆ. - Երգ երգոց (Պոէմ) Թօփալեանի նկարներով: Փարիզ, 1964, էջ 48:

ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ Ե. - Պրիսմակ (Քերթումներ): Պէյրուս, Սեւան հրատ. 1966, էջ 118:

ՋՐԲԱՇԵԱՆ Կ. - Աւետարներ Հայրենիք: Պէյրուս, 1965, էջ 96:

ՍԱԶԵԱՆ ԳԷՈՐԳ. - Հաւատքի ճամբուն վրայ (Ողբերգութիւն մէկ արարով): Պէյրուս, Սեւան հրատ. 1966:

ՍԱԶԵԱՆ ԳԷՈՐԳ. - Ինքնադարգացում (Կատակերգութիւն): Պէյրուս, տպ. Սեւան, 1966, էջ 63:

ՍԱԼԻԻ ՏՈՔԹ. Ա. Ս. - Դէպի Հայրենիք (Թուղթներու հաւաքակապակցութեան մէջ): Պէյրուս, 1965, էջ 172:

ՍԱՅԱՐԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ. - Առաջնորդ հայերէնէ ֆրանսերէն զրուցատրութեան: Պէյրուս, տպ. Տօնիկեան, 1966, էջ 166:

ՍԵԼԵԿ ՊԱՐՈՅՐ. - Անլուիի դանդաղատուն: Պէյրուս, Սեւան հրատ. 1963, էջ 267:

ՍԻՄՈՆԵԱՆ ՍԻՄՈՆ. - Կը խնդրուի... խաչմէկ Հայ ժողովուրդի ծննդեան 1000ամեակի տօնակատարութիւնը. առաջին օր: Պէյրուս, տպ. Սեւան, 1965, էջ 152:

ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԱՍԼԱՆ. - Յուշեր: Թեհրան, տպ. «Մոզեր», 1966, էջ 406:

ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ Յ. - Հայկական դրօշակներ եւ դիւանդաններ: Պէյրուս, 1966, էջ 53:

ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ Յ. ՍԻՍԿ. - Ճպրան խալիլ ճըպրան. Կեանքն ու գործը, պատկերազարդ: Պէյրուս, 1966, էջ 330:

ՎՐԱՅԵԱՆ Ս. - Կեանքի ուղիներով (Դէպքեր, Դէմքեր, Ապրումներ), Դ. հատոր: Պէյրուս, 1965, էջ 278:

ՏՕՆՈՅԵԱՆ ԱՐՄԷՆ. - Քաղաքացիական դիտութիւն եւ ընդհանուր դարգացում: Պէյրուս, տպ. Մշակ, 1961, էջ 94:

ՔԱԶԱՐԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ. - Հօր վրէժը. պատմական քերական պատմաների համար: Թեհրան, տպ. Անի, 1964, էջ 63:

ՔԷՖԷՇԵԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ա. - Արեւոտ դաշտը (Թատերգութիւն եօթ արար): Փարիզ, տպ. Տէր Յակոբեան, 1966, էջ 78:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ	PRIX DE L'ABONNEMENT ANNUEL
Խալիլի համար 3500 Լիւր	Pour l'Italie 3500 Lires
Արտասահմանի համար 8 Զոլար	Pour l'Etranger 8 Dollars
Մէկ քիւր՝ 250 Լիւր - 0,50 Զոլար	Le Numéro: 250 Lires - 0,50 Dollar

Կը ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ «ԽՈՒՍ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱԲԱՐԿՈՒԹԵԱՆ» ՆՊԱՍՏՈՎ
PUBLIE AVEC LE CONCOURS DE LA «FONDATION CALOUSTE GULBENKIAN»

Direzione - Amministrazione - Pubblicità - Abbonamenti - Isola San Lazzaro - Venezia (Italia) - Tel. 60-104
Autorizzazione Tribunale di Venezia, 14 Genn. 1954, N. 153 del Registro. - Proprietario: Congr. Mechitarista di Venezia
Direttore responsabile: P. MESROBIO Dr. GIANASCIAN. - Tipografia Armena di S. Lazzaro in Venezia

